

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ _ ” 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 051 «Економіка»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Статистика бізнесу»

на тему: «Статистичне дослідження системи вищої освіти України»

Виконавець:

студентка факультету менеджменту,
обліку та інформаційних технологій

Кравченко Олександра Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

Канд. екон. наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Самотоєнкова Олена Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	6
1.1. Державна політика України у сфері вищої освіти та напрямки її подальшого розвитку	6
1.2. Система вищої освіти України, її структура та основні показники	13
1.3. Використання статистичних методів у дослідженні стану та розвитку вищої освіти	21
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ, ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЗА 2010-2020 РОКИ	25
2.1. Характеристика потенціалу і динаміки закладів вищої освіти	25
2.2. Дослідження кадрового потенціалу закладів вищої освіти	34
2.3. Регіональний аналіз закладів вищої освіти	42
РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЗА 2010-2020 рр. ..	57
3.1. Аналіз динаміки та структури контингенту студентів закладів вищої освіти за формами навчання та джерелами фінансування	57
3.2. Методика розрахунку і аналіз індексів гендерного паритету серед студентів закладів вищої освіти	70
3.3. Прогноз кількості абітурієнтів до закладів вищої освіти	77
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Актуальність теми кваліфікаційної роботи визначається місцем, яке займає вища освіта в житті суспільства та процесами, що відбуваються у цій сфері в сучасній Україні. Вища освіта, як основа інтелектуального, культурного, духовного та соціального розвитку суспільства, є одним із важливіших складових індексу людського розвитку.

Державна політика України у сфері освіти визначається Законодавством України, яке базується на Конституції України [1]. Основою державної політики України у сфері освіти є «Закон про освіту», прийнятий Верховною Радою у 1991 році, із змінами, внесеними згідно з Декретами і Законами протягом 1993–2015 років [2]. Відповідно до цього Закону прийнято Закони України «Про загальну середню освіту» [3], «Про вищу освіту» [4] і «Про дошкільну освіту» [5].

Поняття вища освіта в сучасній Україні набирає більших обертів. Для досягнення найвищої якості освіти потрібно удосконалити навички та знання і закріпити їх для подальшого використання.

На сьогоднішній день продовжується реформування освіти в Україні, а особливо вищої. У Верховній раді розроблена стратегія реформування вищої освіти до 2020 року [6].

Метою кваліфікаційної роботи є статистичне дослідження стану та розвитку вищої освіти України, її переваги та недоліки.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- визначення державної політики України в сфері вищої освіти та напрямки її подальшого розвитку;
- аналіз динаміки та структури закладів вищої освіти;
- дослідження структури закладів вищої освіти за видами, формами власності та підпорядкуванням закладів;
- регіональний аналіз закладів вищої освіти;

- аналіз динаміки та структури контингенту студентів закладів вищої освіти за формами навчання та джерелами фінансування;
- аналіз підготовки фахівців за галузями знань;
- аналіз індексів гендерного паритету серед студентів;
- прогнозування кількості вступників у заклади вищої освіти.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є система вищої освіти в Україні.

Предметом дослідження є процеси, що відбуваються в вищій освіті України, пов'язані з переходом до міжнародних стандартів в освітній сфері.

Методи дослідження. При дослідженні явищ і процесів у сфері вищої освіти використовується сукупність статистичних методів аналізу: метод статистичного групування, методи середніх та відносних величин, аналіз динаміки та структури, індексний аналіз, метод оцінки взаємозв'язків.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження склали Закони України «Про вищу освіту» та «Науково-технічну діяльність», інші законодавчі акти державних органів управління з проблем розвитку вищої освіти. Використовувались наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, публікації Державної служби статистики України, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та Міністерства освіти і науки України, результати спостережень і обстежень у закладах освіти.

Для обробки і аналізу даних використовуються комп'ютерні програми Microsoft Excel, Microsoft Word та програма Statistica.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі викладається державна політика України у сфері вищої освіти та напрями її подальшого розвитку. Розглядаються основні положення та статті Закону «Про вищу освіту», чітко визначається поняття системи вищої освіти України. Розглядаються основні показники та структура вищої освіти, використання статистичних методів у дослідженні стану та розвитку вищої освіти.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проводиться дослідження потенціалу та динаміки закладів вищої освіти, досліджується кадровий потенціал вищої освіти в Україні та проводиться регіональний аналіз вищої освіти в Україні.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи проводиться аналіз динаміки та структури кількості студентів закладів вищої освіти за формами навчання та джерелами фінансування, проводиться групування областей України за кількістю студентів на 10 тисяч населення. Розглядається методика розрахунку та аналіз індексів гендерного паритету серед студентів закладів вищої освіти в Україні. Зроблено прогноз кількості абітурієнтів до закладів вищої освіти в Україні.

Кваліфікаційна робота має 27 літературних джерел, 4 додатки, 31 таблицю, 22 ілюстрації. Загальний обсяг роботи складає 92 сторінки.

Публікації. Кравченко, О. В. *Статистична оцінка динаміка та потенціалу закладів вищої освіти* [Текст] / О. В. Кравченко, О. В. Самоуськова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С.54 – 61.

ВИСНОВКИ

Освіта є основою інтелектуального та духовного розвитку суспільства. Вона динамічно розвивається та модернізується під впливом багатьох факторів. До цих факторів відносяться: механічний та природний рух населення, державна політика у матеріальній сфері забезпечення, соціальний захист населення, потреби ринку праці. Освіта формує положення людини у соціумі. Вона забезпечує нас новими знаннями, навиками та забезпечує придбання нових знань та навиків, підвищує загальну культуру. Сфера освіти є великою галуззю економіки, тому вона притягує великі ресурси, як фінансові так і трудові та матеріальні.

Державна політика освіти в Україні визначається Законодавством, яке базується на Конституції України. Основою державної політики України в сфері освіти є «Закон про освіту», відповідно цього закону прийнято «Закон про вищу освіту». На даному етапі відбувається формування та модернізація системи вищої освіти в Україні. На підставі даних наведених у роботі нами зроблено такі висновки:

- кількість закладів вищої освіти знижується. На сьогоднішній день у порівнянні з 2010/2011 навчальним роком вона значно скоротилась на 194 заклади або на 24%. Найбільша кількість закладів вищої освіти спостерігається у 2010/2011 навчальному році та складає 813 закладів. Кількість коледжів, технікумів та інститутів перевищує кількість інститутів, університетів та академій.
- що стосується закладів вищої освіти за формами власності, то з 2018/2019 навчального року спостерігалася тенденція до зниження. Найбільша їх кількість спостерігалась у 2017/2018 навчальному році і складала 533 заклади. Тенденція збільшення закладів державної власності спостерігалась з 2014/2015 навчального року по 2017/2018 навчальний рік. З 2018/2019 навчального року почалася тенденція до зниження. За державною та корпоративною формами власності найбільша кількість закладів вищої

освіти спостерігалась у 2014/2015 навчальному році і складала 144 заклади, а найменша у 2019/2020 навчальному році і складала 115 закладів. У 2019/2020 навчальному році порівняно з 2014/2015 навчальним роком вони зменшилися на 20%;

- серед закладів вищої освіти за формами власності переважають заклади держаної та комунальної форми власності;
- найбільша кількість закладів вищої освіти підпорядковується Міністерству освіти та науки України - 44,1%.

Що стосується науково-педагогічного потенціалу, то 67,9% підпорядковується Міністерству освіти та науки. Більшість закладів вищої освіти мають аспірантуру. Кількість закладів вищої освіти, які мають аспірантуру і докторантуру відповідно зменшується. Серед наукових працівників та науково-педагогічних найбільше докторів філософії, переважає учене звання доцент. Найбільше серед наукових та науково-педагогічних працівників жінок. Лідером по кількості науково – педагогічних працівників є місто Київ.

У 90-х рр. відбулося масштабне відкриття нових закладів. Найбільше закладів вищої освіти спостерігалось у таких регіонах: місто Київ 23,1%, Харківська область 11,4%, Одеська 7,1%, Львівська 7,8%, Дніпропетровська 9%.

Зараз в Україні спостерігається зниження кількості студентів. Це зумовлено низкою факторів: зменшення кількості закладів, міграція абітурієнтів майбутніх студентів до Європи, демографічна ситуація в країні.

Кількість студентів вищих навчальних закладів України скорочується. Найбільша кількість студентів навчається на денній формі навчання. У 2019/2020 навчальному році на державному замовленні навчалось 37,95 студентів, за рахунок місцевого бюджету 8,4%, за рахунок юридичних осіб 0,2%, за рахунок фізичних осіб 53,5%. Як бачимо найбільша кількість студентів навчається за рахунок коштів фізичних осіб. Безліч студентів перед вступом до вищого навчального закладу дуже важко обирають напрям підготовки та

освітній ступінь. Бакалавр обирає 702115 осіб, а магістра 335527. Студентів бакалаврів найбільше.

Проведені нами розрахунки показали тенденцію до збільшення чисельності випускників середніх шкіл на перспективу до 2025 року. У той же час, необхідно враховувати, що число потенційних абітурієнтів залежить від впливу таких чинників:

- частка школярів що успішно склали ЗНО;
- кількості випускників, що продовжать навчання в закордонних закладах освіти.

Результати проведеного нами дослідження дозволяють нам висловити свої пропозиції та рекомендації щодо покращення стану вищої освіти в Україні:

- реформування сучасної системи вищої освіти з урахуванням розвитку регіонів та потреб ринку праці;
- створення умов для збереження закладів вищої освіти;
- забезпечення більшої частки фінансування науки та освіти в Україні;
- своєчасно розвивати та координувати державну політику.

Одержані в дипломі результати можуть бути використані для вирішення проблем управління вищою освітою в Україні.

За темою дипломної роботи опубліковано статтю «Статистична оцінка динаміки та потенціалу закладів вищої освіти в Україні».

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР в редакції Конституції від 15.05.2014, підстава v005p710-14 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-ХІІ в редакції Закону від 19.02.2020, // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
3. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 № 651-ХІV в редакції Закону від 19.02.2020, // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII в редакції Закону від 25.09.2020, // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-III в редакції Закону від 01.02.2020, // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
6. Проект нового Закону України «Про освіту» від 19.11.2015 № 3491. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://portfel.at.ua/news/noil/zakon_pro_osvitu/2015-10-18-276
7. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – с.203
8. Основи педагогіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://allreferat.com.ua/uk/pedagogika_metoduka_vukladanny/kontrolnaya/5144/

9. Освітнє законодавство. Основні законодавчі акти / Уклад.: Р.С. Кірін, С.В. Кострюков, Д.Є. Андрєєва. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. Ч. 1. – с.12
10. Вакарчук І. О. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи : доп. Міністра освіти і науки на підсумк. колегії М-ва освіти і науки України (21 берез. 2008 р., м. Київ) / [І. О. Вакарчук] // Освіта і упр. – 2008. – Т. 11, чис. 1. – С. 19.
- 10.Електронний ресурс://[https:// dl.sumdu.edu.ua/textbooks/28071/49805/index](https://dl.sumdu.edu.ua/textbooks/28071/49805/index)
12. Статистичний щорічник України за 2019 рік. – К.: Консультант, 2020. – 123-125 с.
- 13.Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 14.Електронний ресурс://<http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/science/main>
15. Индекс гендерного неравенства. Часто задаваемые вопросы. Доклад Организации Объединённых Наций «О человеческом развитии» 2010 года. Дата обращения: 20 июня 2011. Архивировано 12 августа 2012 года.
16. В Женеве представлен Индекс гендерного неравенства. Радио Организации объединённых наций. Дата обращения: 20 июня 2011. Архивировано 19 августа 2012 года
17. Human Development Report 2011
http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/271/hdr_2011_en_complete.pdf
18. Вища освіта 2019: Державна служба статистики України: Офіційний сайт[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
19. Ясницька Н.І. Аналіз наукової діяльності ВНЗ України – проблеми та перспективи / Н.І. Ясницька // Ефективність державного управління. – 2014. – Вип. 41. – с. 30
- 20.Підгорний А.З. Курс демографічної статистики: навч. посібник / А.З. Підгорний., А.С. Кравець - Одеса: ОДЕУ, 2008 – с.15

21. Ясницька Н.І. Аналіз наукової діяльності ВНЗ України – проблеми та перспективи / Н.І. Ясницька // Ефективність державного управління. – 2014. – Вип. 41. – с. 30
22. Пастовенський О. В., Осадчий О. О. Оптимізація мережі загальноосвітніх навчальних закладів / О. В. Пастовенський, О. О. Осадчий. – К.: Поліграфкнига, 2010. – с.12-14
23. Андрущенко В. Інноваційний розвиток освіти в стратегії «Українського прориву» / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – с.112
24. Пономаренко Л. О. ; Стельмах Н. А., Пєєва С. П., Айвазова Л. М., Бублик Н. М.: Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку. : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т вищ. освіти ; наук. консультант і авт. вступ. ст. Корольов Б. І. ; наук. ред. Рогова П. І. ; бібліогр. ред. Пономаренко Л. О. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – с.5
25. Кулініч О. А. Освіта як чинник соціально-економічного розвитку / О. А. Кулініч, Л. М. Зарецька // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2014. – Вип. 1. – с.67
26. Вакарчук І. О. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи : доп. Міністра освіти і науки на підсумк. колегії М-ва освіти і науки України (21 берез. 2008 р., м. Київ) / [І. О. Вакарчук] // Освіта і упр. – 2008. – Т. 11, чис. 1. – с.5
27. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – с.203